

hogy misztikusan sejtlemesekké tegye őket, s így az emberi élet rejtelmességének, erői titokzatosságának hangulatát keltse bennünk. Ez legtöbbször sikerül is neki, bár egymásután olvasva a tizenhat mesét, ehhez a hangulatunkhoz az egyhangúság s a mesterkéltség megérzése is járul, bár nem túlságosan zavaró intenzitással.

A szerző képzelete mozgékony s így mesevilágában sok az eredeti, nem egyszer bizarr ötlet. Elbeszélni ügyesen, hangulatosan tud s így meséi kellemes olvasmányok.

Legsikerültebbek: a *Sors*, az emberi sorsokat kovácsoló gnómokról, *A tánc*, a spanyol cigányleány tánctól megbabonázott emberről, a *Mese a boltról*, az ördög boltjáról, melybe az emberek vásárolni járnak, *A hazugság*, a beteg feleségnek mesélő egészséges férjről, akit olyan őszintének, igaznak tart a szegény asszony, pedig az mind erősebben vágyik a betegszoba füledt, nyomasztó levegőjéből ki a napfényes életbe, s a *Kétely*, a kétség szelleméről, mely belopózik egy gyanútlan parasztférj lelkébe (a finoman sejtető előadásmód szép példája).

Szeretnők, ha Telegdy megfigyelő és elbeszélőtehetségét realisabb tárgyakon is kipróbálná s képzelete szeszélyes és játékos röptének határozottabb irányokat szabna.

Szinnyei Ferenc.

**Eger és környékének részletes ka-
lauza.** (Írta: Szmrecsányi Miklós.) A minap látott napvilágot a Turistaság és Alpinizmus kiadásában ez a kis füzet, amely anyagának újszerűségével, eleddig ismeretlen adatainak nagy bőségével jóval felül-emelkedik az ily „Baedecker“-ek megszokott keretein: a várost látogató idegen kezébe adott hasznos és biztos útmutató egyben speciális tudományos érdeklődésre is számot tarthat. Amit nyújt, nem kevesebb, mint Eger városának rövidre fogott műemléktopográfiája. Nem pusztán városleírás, nem is üntig ismerős adatoknak már megjelent monografiákból kiírt praktikus célú kompilációja, de önálló és eredeti levéltári kutatásoknak sűrített eredménye, amely a magyarországi ba-

rokk művészet történetéhez nem egy jelentős új megállapítással járul.

Eger műemléktopográfiájának megírása szép és vonzó feladat. Kevés városa van a csonka országnak, amely oly nagy művészi multra tekinthet vissza s annyira megőrizte XVIII. századi barokk jellegét. A török harcok után romokban hevert s újjáépülését a következő századnak köszönheti. Előbb a jezsuiták kezdik nagyszabású építkezéseiket, majd sorban a ferencrendiek, a minoriták emelnek új templomokat. S szinte kivételes szerencse osztályosa a fejlődő város, amidőn 1762-ben falai közé fogadja a magyar barokk-korszak egyik legbőkezűbb mecénását, gróf Esterházy Károly püspököt. Az ő építkezései döntő jelentőségűek a városkép kialakulásában s jelentős tényezői a magyar művészi kultúrának. Liceuma monumentális arányaival, belső felépítésének gazdagságával s díszítésének pompájával a hazai barokk művészetnek máig sem méltatott, nagyszerű emléke. Az érseki palota rokokó házikápolnája franciásan elegáns ornamentikájának s a gyöngéd márványtónusoknak finom harmóniájával a legszebb rokokó-interieurjeink egyike. A megyeház két kovácsolt vaskapuja csodálatraméltó alkotása egy ismeretlen rokokó-mesternek, amelyek másáért messzi földre, Oegg remekéig kell elkalandoznunk a würzburgi rezidenciaához. És még mennyi emlék! Emitt a ciszterciták templomának a környezettel egységes képbe illeszkedő, festői előcsarnoka, odább a minorita-templom monumentális homlokzata. Itt a jezsuiták egykori gimnáziumának ódon homlokfala sejteti a művész kezét, amott egy svépen kiképzett kapu vagy stílusos vasrács ragadja meg a szemlélőt. Csupa ismeretlen, művészeti irodalmunkban mindeddig alig méltatott műalkotás.

E gazdag anyag feltárása nagy hozzáértést, finom ízlést, alapos kutatómunkát és ügyszeretetet kíván. És Szmrecsányi Miklós kitünő útmutató. Hivatali pályájától visszavonulva, évekig búvárolta az érsekiség levéltárát s a szerzetesházak iratait, ismeri a város minden zegézugát; Munkácsy Mihály és Benczúr Gyula benső barátjának nagy műalkotásokon nevelődött szeme meg-

látja a monumentális emléket éppúgy, mint egy-egy szerényen meghúzó magánházikó figyelemreméltó ablakrácsait. Így aztán a „részletes helyi kalauz”-nak indult szerény kis munka az ő kezében egy kis műemléktopografiává nőtte ki magát, teli új adatokkal, művészi multunk képét gazdagító megállapításokkal. Fellner Jakab személyében, akiről eddig csak gyér ismereteink voltak, a XVIII. század második felének egyik legjelentősebb magyarországi építészet mutatója be: az érseki palota újjáépítójét, a liceum és a veszprémi püspöki palota mesterét. Zirckler János festőben Kracker első ismert magyarországi tanítványát fedezi fel s egyszerre öt oltárkép megállapításával teszi lehetővé művészetének méltatását. Ismeri a liceum belső díszítómestereit éppúgy, mint a minorita-templom faragott padjainak és intarziás sekrestyebútorainak alkotóját. Bőségesen közöl új adatokat az építkezések történetéből; elfeledett mesterekre, lapangó alkotásokra hívja fel a figyelmet. Az ő munkája az érseki képtár rendezése is; megállapításai — amint önmaga is megmondja — csak itt-ott ingadozók.

A jövő műtörténeti kutatás természetesen szélesebb és szakszerűbb, tudományos alapokra fogja fektetni Szmrecsányi megkezdett munkáját. Rekonstruálni fogja Fellner művészegénységét s be fogja illeszteni alakját a magyarországi, avagy az osztrák barokk építés egyetemes fejlődésébe. Tisztázni kell a Carlone-k szerepét a jezsuiták építkezéseiben, meg kell állapítani a minorita-templom monumentális érzékű tervezőjét. Anton Krausz járó szobrász személyében tán a ciszterciatemplom gazdagon díszített főoltárának magyarországi születésű mesterét fogja felismerni, bár nem kerülheti el figyelmét a bécsi akadémia szobrásztanárának, Balthasar Mollnak ez alkotás létrejöttében forrászerűen kimutatható szerepe sem. Franz Sigríst liceumi freskója a tudományos irodalomban még kellő méltatásra vár s felfejtendő lesznek azok az szálak, amelyek e jóformán ismeretlen mestert előzőihez, elsősorban Guglielmihez fűzik. A minorita-templom Pozzo-i rendszerű mennyezetfreskójának mestere Reinel Márton pozsonyi festő; fel-

fedezett neve tán kezünkbe adja a kulesot a pozsonyi Grassalkovich-házikápolna hasonló kupolaképenek vitatott mesterkérdéséhez. S a széleskörű levéltári kutatásra és stíluskritikai vizsgálódásokra épített munkát az emlékek szakszerű felvételének és monumentális publikációjának kell majd kísérnie.

„Das Buch hätte eigentlich anders werden sollen“ — írja Wölflin egy előszavában. Ezt idézhetjük Szmrecsányi Miklós munkájára is. Kutatásai, amelyek eredményeit részben már a helyi lapok hasábjain megjelenő cikkeiben is közölte, méltán érdemeltek volna behatóbb tárgyalást és tekintélyesebb kereteket. A szerény kis kalauzban szinte csak elrejtve, s a könyveske természetétől és rendeltetésétől megszabott szűk keretben, csupán a legfontosabb adatközlésre szorítkozva nyújthatja nagy szeretettel végzett munkájának gazdag gyümölcseit. De az úttörés érdeme így is az övé: megmutatta, mennyi még a fel nem tárt műkincs s az eddig elmulasztott, de teljesítendő kötelesség.

Kapossy János.

Wad Nyugat veszélyben. (Mátrai Guidó ifjúsági regénye). E regény meséje azon fordul meg, hogy a pozsonyi diákok egy csoportja a Világháború előtti időben, 1911 tavaszán — May Károly könyveinek hatása alatt indiánosdit játszik. A Winnetou-ból való nevek és szerepek fölhasználásával gyűléseznek s gyermekes fontoskodással iparkodnak megvédeni kalandjaik színhelyét — Wad Nyugatot — képzelt ellenségeik, a „fehérek” ellen. A kis társaság legderékabb tagja, Darvadász Jóska vállalkozik arra, hogy felkutatja a pozsonyi vár, vagy mint ők mondják, Fort Pozsony rejtelmeit. Társul szegődik hozzá a félénk, de megbízható Florek, kivel aztán a váromrok között, éjjel önkénytelenül is tanul lesznek egy pánszláv egyesület, a Československá Jednok gyűlésének s a Cseh-Szlovák-Egyezmény megbeszélésének.

Darvadász Jóska az esetből kifolyólag a leleplezett nemzetiségi fondorkodók részéről sok kellemetlenség éri. S bár a derék fiú kitartó ügyeskedésével megghiúsítja a Nosztola-gyár elleni mesterkedéseket, a gonosz eselszövkök végül mégis szá-